

Waldemar Kryspin Jaruszewski

Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej w całościowym ujęciu Józefa Misali

Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość 8, 390-394

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej w całościowym ujęciu Józefa Misali

Józef Misala, *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej*,
Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2011, ss. 306.

Józef Misala jest wykładowcą Szkoły Głównej Handlowej, Instytutu Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych. Od 1999 roku – profesor zwyczajny Politechniki Radomskiej oraz kierownik Katedry Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych i Integracji Regionalnej na Wydziale Ekonomicznym Politechniki Radomskiej. Jest autorem i współautorem wielu publikacji z zakresu międzynarodowych stosunków gospodarczych, zwłaszcza teorii, polityki i praktyki rozwoju wymiany międzynarodowej oraz funkcjonowania współczesnej gospodarki światowej. Były stypendysta Fundacji im. Alexandra von Humboldta i pracownik Instytutu Gospodarki Światowej w Kilonii.

Obecne życie gospodarcze przedsiębiorstw w coraz większej mierze podlega coraz szybszemu procesowi umiędzynarodowienia życia, jak również coraz intensywniejszemu konkurowaniu między sobą podmiotów gospodarczych zarówno na rynkach krajowych, jak i zagranicznych. W tej rywalizacji uczestniczą też różnorodne władze poszczególnych państw, które mniej lub bardziej skutecznie określają ramy instytucjonalno-instrumentalne (systemowe) konkurowania przedsiębiorstw. Autor prowadzi badania teoretyczne, które określone są mianem teorii polityki międzynarodowej konkurencyjności gospodarki narodowej. Podstawą tej teorii jest dotychczasowy dorobek z zakresu nauki o międzynarodowych stosunkach gospodarczych oraz nauki o rozwoju i szerzej rozumianym wzroście gospodarczym. Zasadniczym celem pracy jest przedstawienie podstawowych elementów teorii i polityki konkurencyjności międzynarodowej w warunkach współczesnej gospodarki światowej z uwzględnieniem dorobku teoretycznego i doświadczeń z przeszłości. Temu celowi są podporządkowane rozważania zawarte w ośmiu rozdziałach, przy czym w każdym z nich autor koncentruje uwagę na teorii i polityce konkurencyjności międzynarodowej¹

¹ Konkurencyjność w skali międzynarodowej sprowadza się w istocie rzeczy do przechodzenia od konkurowania w skali mikro do konkurowania w skali mega, gdzie kotwicą owego konkurowania są uwarunkowania w skali makroekonomicznej, jako zmiany zasobów, procesów gospodarowania w danym kraju i zmiany w jego szeroko rozumianym otoczeniu gospodarczym.

w skali makroekonomicznej, to jest konkurowania między sobą poszczególnych państw i ugrupowań.

Rozdział pierwszy stanowi wstęp, teorię do rozważań nad rozwijaną wspólnie tematyką konkurencyjności gospodarki narodowej. Podkreśla się w nim rolę historii gospodarczej świata, która dostarcza wielu dowodów na rzecz tezy, że konkurowano właściwie zawsze i wszędzie. Konkurowały ze sobą, i konkurują nadal, gospodarstwa domowe, różnego rodzaju przedsiębiorstwa i ich zrzeszenia oraz kraje i ich grupy. Zawsze chodziło i nadal chodzi o wykorzystywanie odpowiednich przewag oraz o szeroko rozumiane działania mające na celu zapewnienie odpowiedniego poziomu konkurencyjności po to, by zwiększać tempo wzrostu i rozwoju gospodarczego narodów i krajów. Było to równoznaczne z dążeniem z jednej strony do właściwego wykorzystywania odpowiednich zasobów: krajowych i zagranicznych, z drugiej zaś strony do zaspokajania rosnących i dywersyfikujących się² potrzeb obywateli oraz rezydentów. Przedstawia się możliwe podejścia do analizy konkurencyjności międzynarodowej na poziomach:

- mikro – gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa i ich zrzeszenia; statyczne podejście typu *ex post*, **fotograficzne**;
- mezo – gałęzie przemysłu i usługi;
- makro – naród, państwo, kraj, zdolność do konkurowania i utrzymywania międzynarodowej konkurencyjności w dłuższym okresie, podejście **tomograficzne**.

Charakterystyczne czynniki:

- zasoby ludzkie: bogactwo naturalne, zgromadzone i zasoby finansowe,
- procesy: system ekonomiczno-społeczny i instytucje, polityka ekonomiczna,
- otoczenie międzynarodowe wpływające na kształtowanie się zasobów i procesów;
- mega – regionalna integracja gospodarcza państw, zdolność do konkurowania i utrzymywania konkurencyjności międzynarodowej w dłuższym okresie, podejście tomograficzne w skali ponadnarodowej z uwzględnieniem wyżej wymienionych czynników.

W drugim rozdziale J. Misala opisuje międzynarodową konkurencyjność gospodarki narodowej. Pojęcie to mieści w sobie: międzynarodową zdolność konkurencyjną³, międzynarodową konkurencyjność sensu stricte oraz międzynarodową pozycję konkurencyjną. Autor podkreśla, że elementem najważniejszym, spajającym pozostałe komponenty międzynarodowej zdolności

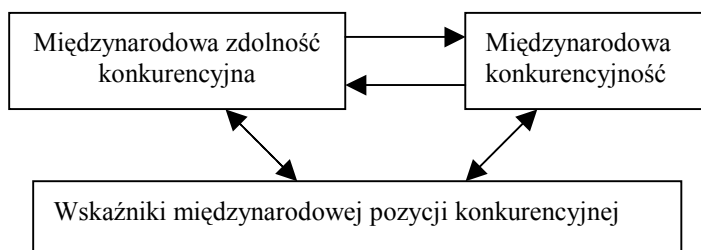
² Różnicowanie asortymentu produkcji lub usług w celu zmniejszenia ryzyka w prowadzeniu działalności gospodarczej. Dywersyfikacją gospodarki narodowej określane są intensywne działania podejmowane przez państwo w celu zróżnicowania – dotychczas monokulturowej – struktury gospodarki narodowej (zarówno w zakresie produkcji, jak i wymiany międzynarodowej).

³ Zdolność do walki, rywalizacji o korzyści związane z udziałem kraju w międzynarodowym podziale pracy. Chodzi tu z jednej strony o komponent realny, rozumiany jako sfera realna, z drugiej zaś o komponent instytucjonalno-instrumentalny, rozumiany jako system regulacji, to jest ustrój gospodarczy, określane też mianem systemu funkcjonowania gospodarki.

konkurencyjnej, są ludzie wraz z ich skłonnościami i zdolnościami do: oszczędzania, inwestycji i innowacji, samoorganizowania się.

Międzynarodowa konkurencyjność sensu stricto stanowi aktualny stan i wyznacza kierunki zmian realnego i instytucjonalnego komponentu międzynarodowej zdolności konkurencyjnej danego kraju w walce o korzyści z uczestnictwa w międzynarodowym podziale pracy; stanowi aktualny stan i wyznacza kierunki zmian „siły oraz skuteczności ognia” w międzynarodowej rywalizacji o te korzyści.

Międzynarodowa pozycja konkurencyjna jest pojmowana jako stan i zmiany udziałów danego kraju w szeroko rozumianych obrotach międzynarodowych, czyli w handlu międzynarodowym towarami i usługami oraz w międzynarodowych przepływach czynników wytwórczych, a także ewolucje struktury tych obrotów. Pozycja konkurencyjna (w tym pozycja rynkowa) danego kraju w obrocie międzynarodowym umacnia się, kiedy zwiększa on swój udział w eksporcie towarów, usług, kapitału i wiedzy technicznej. Kształtowanie się wzajemnych współzależności pomiędzy międzynarodową zdolnością konkurencyjną i międzynarodową konkurencyjnością w miarę upływu czasu przedstawiono na rysunku 1.

Oznaczenia, gdzie: \rightleftarrows Współzależność, $\nwarrow \nearrow$ wykorzystanie wskaźników

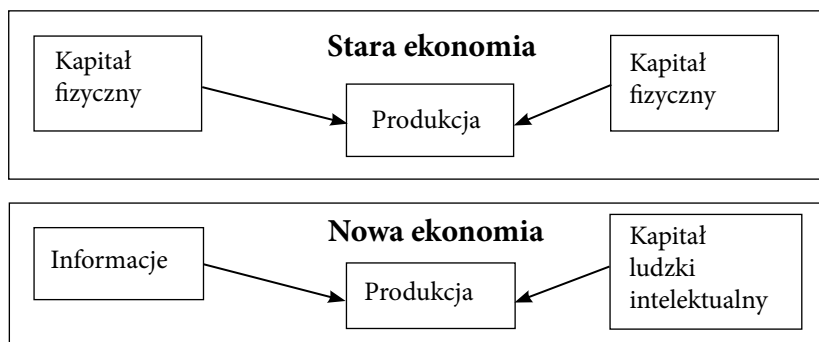
Rysunek 1. Kształtowanie się wzajemnych współzależności pomiędzy międzynarodową zdolnością konkurencyjną i międzynarodową konkurencyjnością w miarę upływu czasu

W rozdziale trzecim autor opisał kryteria kształtowania się międzynarodowej zdolności konkurencyjnej oraz źródła przewagi konkurencyjnej kraju, do których zalicza: względnie niskie koszty produkcji, wysoki stopień przetworzenia, wysoką jakość, markę, wysoką innowacyjność, jakość zarządzania, elastyczność, silne powiązania sieciowe.

Z kolei do czynników determinujących kształtowanie się międzynarodowej konkurencyjności gospodarki narodowej sensu stricto zalicza: zdolność do powiększania dochodów i wynikające stąd konsekwencje oraz szeroko pojmowaną wiedzę, a zwłaszcza wiedzę wynikającą ze zdolności do: sprzedaży, zwiększania atrakcyjności kraju, inwencji i innowacyjności, zdolności do dostosowywania się.

W rozdziale trzecim J. Misala bardzo szeroko opisał sposoby mierzenia konkurencyjności międzynarodowej. Pomiar konkurencyjności międzynarodowej, jego zdaniem, jest swego rodzaju wyzwaniem rozwojowym. Autor podkreśla, że obecnie brakuje jednolitego podejścia teoretycznego opisującego kształtowanie się międzynarodowej zdolności konkurencyjnej. Wyróżnia on tradycyjne i syntetyczne mierniki analizy konkurencyjności, do których zalicza mierniki magicznego czworoboku i magicznego pięciokąta oraz indeksy swobody ekonomicznej. Wyróżnia również syntetyczne mierniki sprawności działania gospodarki, w skład których wchodzi indeksy: ubóstwa – Okuna, niepopularności u wyborcy – UPI, indeks polityki stabilizacyjnej – SPI, indeks efektów ekonomicznych – EEI oraz indeksy rozwoju społecznego – HDI. Jego zdaniem ważną rolę odgrywają mierniki produktywności wieloczynnikowej i globalnej, to jest łączna produktywność pracy i kapitału, oparta na uzyskanej wartości dodanej, jak również oparta na wartości produkcji, i całkowita produktywność czynników wytwórczych oraz nakładów pośrednich w postaci energii, materiałów oraz usług obcych. Autor bardzo wszechstronnie opisuje mierniki międzynarodowej pozycji konkurencyjnej w zakresie wymiany towarów i usług, a więc wskaźniki: penetracji importowej, eksportu hipotetycznego i wskaźniki konkurencyjności eksportu, wskaźniki *terms of trade* i sposoby ich obliczania, opisuje podstawowe formuły intensywności i struktury handlu wewnątrzgałęziowego.

W kolejnym rozdziale J. Misala opisuje podstawowe modele analizy przewag komparatywnych i konkurencyjnych; w następnym zaś konkurencyjność międzynarodową oraz procesy zbieżności i rozbieżności gospodarczej. Opisuje paradygmat starej i nowej ekonomii, a ściślej, zmianę relacji między nimi, jak pokazano na rysunku 2.

Rysunek 2. Zmiany relacji między czynnikami gospodarowania w starej i nowej ekonomii

W warunkach nowej ekonomii wiedza, kompetencje, nowoczesne technologie są czynnikami ogólnie dostępnymi, obfitymi i stosunkowo tanimi. Najbardziej drogowy element to kapitał ludzki, rozumiany jako zdolność

konwersji⁴ informacji, rzeczywisty, praktyczny zasób niezbędnej wiedzy. Na podkreślenie zasługuje fakt, że kapitał fizyczny w nowej ekonomii nie znika całkowicie, lecz traci swoją dominującą pozycję na rzecz kapitału intelektualnego, ludzkiego. Ponadto między nową a starą ekonomią istnieją zależności i powiązania, które powinny się zazębiać w kierunku synergicznego wzrostu, co jest naczelnym zadaniem zarządzających na wszystkich szczeblach gospodarowania.

W ostatnim rozdziale autor opisuje politykę kształtowania międzynarodowej konkurencyjności gospodarki narodowej. Podkreśla znaczenie poprawy międzynarodowej zdolności konkurencyjnej i międzynarodowej bieżącej konkurencyjności gospodarki narodowej. Pisze o ograniczeniach prowadzenia krajowej (narodowej) polityki gospodarczej, w tym polityki kształtowania międzynarodowej konkurencyjności gospodarki poszczególnych krajów. Uważa, że zagraniczna polityka ekonomiczna stanowi istotną część składową systemowych determinant kształtowania się wzrostu gospodarczego oraz międzynarodowej zdolności konkurencyjnej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki narodowej danego kraju.

Publikacja Józefa Misali przedstawia holistyczne, całościowe spojrzenie na znaczenie międzynarodowej konkurencyjności gospodarki narodowej. Praca miała na celu przedstawienie podstawowych elementów teorii i polityki konkurencyjności międzynarodowej w warunkach współczesnej gospodarki światowej. Podejmuje jeden z zasadniczych dylematów współczesnej teorii i polityki konkurencyjności międzynarodowej w skali makroekonomicznej. Autor nie pomija problemów międzynarodowego konkurowania innego typu podmiotów gospodarczych, zwłaszcza różnego typu przedsiębiorstw i ich zrzeszeń, te problemy traktuje jednak z założenia jako drugoplanowe. Tematyka zawarta w tej książce jest skierowana przede wszystkim do szerokiego grona pracowników biznesu, reprezentantów nauk społecznych, zwłaszcza w sferze zarządzania strategicznego, rozwoju regionalnego oraz badań przyszłości. Wiedza zawarta w tej pracy może także być przydatna osobom związanym z urzędami administracji publicznej, jak również studentom kierunków administracyjnych i ekonomicznych. Przedstawiona problematyka konkurencyjności międzynarodowej stanowi cenne i jednocześnie brakujące ogniwo łączące teorię konkurencyjności z możliwością jej zastosowania w praktycznej działalności podmiotów gospodarczych oraz innych instytucji.

Waldemar Kryspin Jaruszewski

⁴ Pojęcie konwersji odnosi się do sytuacji wyboru, rzutowania danych, które nie mają przypisanego typu, naabrany, konkretny typ, celem interpretacji tych danych. Konwersja typu (jako zmiana interpretacji danej bez zmiany jej reprezentacji) jest w swej istocie wykonaniem pewnego, z góry ustalonego, odwzorowania pomiędzy różnymi typami.